

BÁC HỒ, TẤM GƯƠNG HỌC TẬP SUỐT ĐỜI

Phạm Minh Khải

Chủ tịch Hồ Chí Minh chụp ảnh chung với các cháu thiếu nhi Việt Nam và quốc tế nhân dịp năm mới (12 - 1955).

Ảnh tư liệu

Tự học tập và học tập suốt đời là một luận điểm quan trọng trong tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục. Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (1947), Bác viết: “Lấy tự học làm cốt”. Ngày 21-7-1956, nói chuyện tại lớp nghiên cứu chính trị khóa I, Trường Đại học Nhân dân Việt Nam, Bác dặn: “Học hỏi là một việc phải tiếp tục suốt đời. Suốt đời phải gắn liền lý luận với công tác thực tế. Không ai có thể tự cho mình đã biết đủ rồi, biết hết rồi. Thế giới ngày ngày đổi mới, nhân dân ta ngày càng tiến bộ, cho nên chúng ta phải tiếp tục học và

hành để tiến bộ kịp nhân dân”⁽¹⁾

Học để làm gì? Tháng 9 năm 1949, Bác ghi ở trang đầu quyển sổ vàng trường Nguyễn Ái Quốc Trung ương: “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phụng sự Đoàn thể, phụng sự giai cấp và nhân dân, phụng sự Tổ quốc và nhân loại. Muốn đạt mục đích, thì phải: Cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư”. Như vậy, quan niệm về học tập của Bác rất toàn diện: Học tập tri thức đi đôi với rèn luyện đạo đức cách mạng; học tập nhằm hoàn thiện đạo làm người, nâng cao trình độ và năng lực hoàn thành nhiệm vụ; học

để phục vụ lợi ích của Đảng, nhân dân, Tổ quốc và cả nhân loại.

Bác Hồ phê phán nghiêm khắc tệ giấu dốt, lười biếng học tập, tự cho mình là giỏi nhất thiên hạ. Năm 1957, Người nói với lớp lý luận chính trị khóa I trường Nguyễn Ái Quốc: “Cái gì biết thì nói biết, không biết thì nói không biết. Kiêu ngạo, tự phụ, tự mãn là kẻ thù số một của học tập”⁽²⁾. Năm sau, trong bài *Đạo đức cách mạng* đăng trên tạp chí Học tập số 12 năm 1958, Bác viết: “Hiện nay, chủ nghĩa cá nhân đang ám ảnh một số đồng chí. Họ tự cho mình là cái gì cũng giỏi, họ xa rời quần chúng, không muốn học hỏi quần chúng mà chỉ muốn làm thầy quần chúng”⁽³⁾.

Trước khi ra đi tìm đường cứu nước (1911), Bác đã học lớp trung đẳng (lớp nhì) tại Trường Quốc học Huế và lớp cao đẳng (lớp nhất) ở Trường Tiểu học Quy Nhơn với thầy Phạm Ngọc Thọ. Trong thời gian hoạt động ở nước ngoài, Người có học ở Trường Đại học Phương Đông (1923), Đại học Quốc tế Lênin (1934), nghiên cứu sinh Viện nghiên cứu các vấn đề thuộc địa (1937) với luận án về cách mạng ruộng đất ở Đông Nam châu Á. Nhưng Bác chỉ nhận mình tự học và trên thực tế cả cuộc đời Bác vẫn tự học là chính. Năm 1935, dự Đại hội Quốc tế Cộng sản lần thứ VII, Người ghi vào phiếu lý lịch của mình như sau: Trình độ học vấn: tự học; ngoại ngữ: Pháp, Anh, Nga, Đức, Ý, Trung Quốc.

Bác học mọi nơi, mọi lúc, mọi hoàn cảnh. Năm 1911, ra đi tìm đường cứu nước trên chiếc tàu Amiral Latouche Tréville, làm công việc phụ bếp hết sức vất vả; vậy mà trong một tháng trời lênh đênh trên biển, sau khi xong việc đến 9 giờ tối, Bác ngồi học, đọc, viết tới nửa đêm. Ở Anh (1913), Người quét tuyết ở một

trường học, rồi đốt lò ở trung tâm sưởi ấm của Luân Đôn để có tiền chi phí ăn ở và trả tiền thầy dạy tiếng Anh. Trong nhà tù của Tưởng Giới Thạch 1942-1943, dù sống trong điều kiện hết sức khắc nghiệt, Bác vẫn không để lãng phí thời giờ, cho ra đời tác phẩm *Nhật ký trong tù* với 133 bài thơ chữ Hán nổi tiếng.

Bác học ngoại ngữ, học viết báo, học chủ nghĩa Mác-Lênin, nghiên cứu và tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hóa nhân loại, đặc biệt là văn hóa phương Đông và văn hóa phương Tây. Người biết và sử dụng thông thạo trên mười ngoại ngữ nhờ tự học chứ không qua một trường đào tạo chính quy nào. Người học ở sách báo, đồng nghiệp, bạn bè, nhân dân. Người học từ thực tiễn sinh động ở các nước đế quốc, nước thuộc địa, ở phong trào cách mạng trên thế giới. Phát biểu với sinh viên trường đại học Băng Đung trong chuyến thăm Indonesia năm 1959, Người nói đại ý: Khi còn trẻ, tôi không có dịp đến trường học. Cuộc sống, du lịch và làm việc là trường đại học của tôi. Trường học ấy đã dạy cho tôi khoa học xã hội, khoa học quân sự, lịch sử và chính trị. Nó dạy cho tôi yêu nước, yêu loài người, yêu dân chủ và hòa bình; căm ghét áp bức, ích kỷ...

Bác yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên, thường xuyên tự học và học tập suốt đời như chính Người đã thực hiện. Người góp ý nhiều lần với những cán bộ cho rằng mình đã lớn tuổi, không cần thiết phải học nữa. Năm 1961, nói chuyện với cán bộ, đảng viên, hoạt động lâu năm, Bác liên hệ với bản thân mình: “Tôi năm nay 71 tuổi, ngày nào cũng phải học. Việc lớn, việc nhỏ, tôi phải tham gia. Công việc cứ tiến mãi. Không học thì không theo kịp, công việc nó sẽ gạt mình lại phía sau”⁽⁴⁾.

Đại tướng Hoàng Văn Thái kể rằng, những tháng đầu năm 1969, mỗi lần đến làm việc, ông thường thấy trên chiếc bàn con bên giường của Bác để đầy sách báo đang xem. Ông lo lắng đến sức khỏe của Bác, nên đề nghị: “Thưa Bác, Bác mệt, Bác nên đọc ít, để nhiều thời gian nghỉ ngơi thư thả cho lại sức”. Bác trả lời, giọng như tâm sự mà rành rẽ, dứt khoát từng lời: “Chú bảo Bác không đọc sách báo ư? Dù già yếu cũng phải học, phải đọc sách báo nâng cao hiểu biết và nhất là để nắm vững tình hình chứ!”. Những cuốn sách Người đọc ở thời gian cuối đời là các cuốn: Cuộc kháng chiến chống xâm lược Nguyên Mông, Vấn đề cải tiến chữ quốc ngữ, The truth about Vietnam (Sự thật về vấn đề Việt Nam, NXB. Green Leaf Classic, 1966).

Cuộc đời của Bác là một quá trình: vừa học tập vừa hoạt động cách mạng; học tập để hoạt động cách mạng, đạt được mục đích, lý tưởng của mình; qua hoạt động cách mạng, không ngừng học tập, hoàn thiện tri thức và nhân cách của bản thân. Người là nơi hội tụ với tầm cao nhất tinh hoa văn hóa nhân loại, xứng đáng với sự tôn vinh của tổ chức UNESCO: Hồ Chí Minh, anh hùng giải phóng dân tộc, nhà văn hóa kiệt xuất. Người đã để lại tấm gương cao đẹp về tinh thần tự học và học tập suốt đời mà chúng ta phải noi theo.

(1) Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 8, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, trang 215.

(2) Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 8, Sđd, trang 499

(3) Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 9, Sđd, trang 290

(4) Hồ Chí Minh: Toàn tập, tập 10, Sđd, trang 46

Những trái tim và những bông hồng

Trúc Linh Lan

Chị bán cho tôi mười đoá bông hồng

Cô hàng hoa tinh nghịch

nhìn anh lính trẻ

Áo bộ đội còn vương đầy bụi đỏ

Ba lô lép kẹp sau lưng.

Ôi! Tình cảm thật mênh mông,

Xin ghen cùng người có nhiều điểm phúc

Tôi sẽ chọn hộ

những cành hồng đẹp nhất,

Cô gái anh yêu chắc sẽ hài lòng!

Không phải tặng người yêu đâu

(rất tiếc chị nhầm)

Tôi viếng mộ người bạn

ở nghĩa trang thành phố

Đã nằm xuống ngay ngày giải phóng

Đến cửa ngõ Sài Gòn rồi..

(mà lại hy sinh)

Từ chiến trường biên giới Tây Nam

Mấy ngày phép ghé qua thăm lại...

Lòng rung rung ân hận!

Cô gái bàng hoàng tặng bó hoa...

Người lính khuất dần xa

Có đôi mắt ai cứ nhìn theo mãi

Cuộc sống đâu còn lắm đua chen,

vất vả...

Vẫn có những trái tim

và những bông hồng.